Dediquem aquest número de la Revista al centenari del naixement de l'escultor Joan Rebull (Reus, 1899-Barcelona, 1981), tot coincidint amb l'exposició sobre la seva obra al Museu Comarcal Salvador Vilaseca de Reus.

Cent anys de Joan Rebull

Un vespre de primavera de l'any 1929 l'escultor Joan Rebull iniciava una conferència al Bartrina encenent i fumant-se pausadament davant la concurrència una cigarreta. L'acció —en diríem ara— fou realitzada qui sap si amb convicció o només per *épater* el clima d'una ciutat com Reus que artísticament vivia encara somorta sota l'aurèola de Marià Fortuny. Un públic atònit va assistir al recitat per part de l'escultor d'un seguit de sentències del caire: "El fum del ble del meu quinquè barrina el blanc sostre de la meva cambra...", mentre a continuació es disposava a impartir una classe de geometria elemental il·lustrada amb dibuixos de nus femenins sota la sonora estridència d'un gramòfon i el traç d'unes xifres enigmàtiques, entre elles un gran 5, al qual l'escultor va atorgar tant de valor com a qualsevol quadre del pintor Velázquez.

Aquest toc de radicalitat avantguardista del joveníssim Rebull no va tenir, però, continuïtat. Certament hi ha, en aquells anys de formació després de la segona estada a París (1927-1929) i del frec amb artistes com Clavé, Fenosa o Picasso o amb Paul Éluard, un flirteig estètic amb l'avantguarda que podia fer preveure un rumb diferent al seu llenguatge escultòric, especialment pels indicis que ens donen els seus magnífics dibuixos de l'any 1930, amb aquelles formes buides, d'una intensitat plàstica i una especulació espacial que mai no van tenir trasllat a l'escultura. La seva opció es va decantar ja de bon començament cap a la figuració naturalista i recordem com en cert moment de la seva carrera, en un viatge a Nova York, en resposta a un periodista que li demanava que definís el seu "estil", Rebull es va limitar a respondre: "...jo faig escultura de la bona!".

En aquesta sortida, com un sorrut aforisme als que tan avesats tenia els seus admiradors, podem llegir una mena de declaració defensiva del principi estètic de tota la seva obra, de fet la seva opció es va desmarcar ben aviat de l'esperit de l'avantguarda surrealista i abstracta dins de la qual es van mantenir heroicament altres escultors catalans del seu temps com Àngel Ferrant, Leandre Cristòfol, Martí Llauradó o el grup ADLAN. Joan Rebull, ben al començament de la seva carrera, ja fa la tria cap a la banda de la figuració naturalista dins de l'aurèola del noucentisme encara que expressament se'n desmarqui en favor d'una obra més arcaitzada, i ho fa xuclant de les fonts de l'art egipci, asiri i mesopotàmic que havia descobert en el seu primer viatge a París. No hi ha dubte que la seva escultura, dins dels paràmetres de la figuració, és d'una gran qualitat i originalitat, és una obra netejada de detalls, majestuosa, d'una sàvia ingenuïtat i d'una dignitat quasi medieval, pròxima, tendra i humanitzada, que resisteix favorablement el temps i que, situada en les coordenades formals de la gran tradició del classicisme mediterrani, fa una aportació d'essencialitat a l'escultura figurativa moderna.

És dins d'aquests paràmetres que cal llegir l'obra de l'escultor Rebull: en l'esforç de situar la gran tradició de l'escultura de representació davant del "problema" de la contemporaneïtat; tal com ell va apuntar "en art no hi ha solucions, sols problemes i noves maneres d'enfocar-los". Els tres exemples que en tenim a Reus situats en espais públics de la ciutat són excel·lents mostres del seu treball encara que des del punt de vista de la intervenció urbana tant *La Pastoreta* com *El mite de Triptòlem* quedin en certa manera traïdes per l'*environnement* que no en permet una contemplació neta, pròxima i de diàleg amb l'espectador tal com demana tota la seva obra. Especialment desafortunat és el cas del grup El mite de Triptòlem, creador mitològic de l'agricultura, llastimosament rampant damunt d'unes plataformes galàctiques en forma de cascada. *Els tres gitanets*, de ben segur la menys contemplada donat el seu emplaçament com a estel·la funerària de la pròpia tomba de l'escultor al cementiri municipal, és, des del punt de vista de la seva escultura pública, la més afortunada.

Aquesta obra tendra i primerenca de Joan Rebull que la comissària de l'exposició del centenari, l'Assumpta Rosés, ha redescobert anterior al 1931, és una obra de joventut que vol evocar el temps d'infantesa de l'escultor pels contorns del carrer de l'Abadia, on va néixer i créixer, memòria d'un temps esvaït i d'una realitat dificultosa en la qual la seva mare adobava cadires de boga. *Els tres gitanets* és una escultura que tot i no recollir la passional expressivitat del mateix títol en guix (algú hauria d'analitzar en profunditat l'obra sobre paper de l'escultor) possiblement a causa de les mans dels ajudants de foneria, sí que, juntament amb *Maria Rosa*, una pedra deliciosament policromada de l'any 35, expressa el Rebull més singular i rotund.

Els tres gitanets, que segons Xavier Amorós conté el retrat del propi escultor i el del seu amic Joaquim Santasusagna, és una escultura que fins i tot dins de la factura realista ens evoca, des d'una òptica contemporània, el plus de conceptualització que la modernitat ha incorporat als nous plantejaments de les arts: l'especulació des de la psicologia de l'autor, la mirada sobre el context on l'obra es construeix, la consideració de l'espai com un nou material, el compromís social, polític i de classe... I així, sense proposar-s'ho l'autor (vet aquí la virtut oberta de l'art) l'escultura d'aquests tres infants plens de vida disposats com a epitafi estètic arran de la tomba del reusenc Joan Rebull se'ns presenta ara com la poètica metàfora d'una vida d'extracció humil, en l'esforç i la persistència de la creativitat entesa com la recerca de "noves formes de plantejar problemes".

L'exposició del centenari de l'escultor ens servirà per retrobar-nos amb l'obra aplegada d'aquest compatrici que té un paper destacat en la història de l'art català recent, i també per a fer emergir la singularitat i l'originalitat de la seva obra en mig de la proliferació de molta escultura figurativa que sota la coartada del "classicisme" no és gaire cosa més que una menja "rebullida".

■ SALVADOR JUANPERE